מסורת הש"ס

א) [לעיל יח.], ב) רפ"ק מ"ו והל"ק מקיים הנירסא וג"ס מאי ניהו, ג) גי' רפ"ק, ד) החזור. ל"ק, ה) שמתרת קומץ כו' לכהנים והכי פריך או אימא הד"א. ל"ק, ו) דלמעוטי דאחרים באין חובה לה נמי אתא וליכא לפרושי ולומר איפכא דא"כ ל"ל מעל מנחתך אי נמי כדאמרינן לקמן והפסאר נמתק, ז) ולרבויי צד דאחרים באין חובה לה וליכא לפרושי כו'. ל"ק, ח) ל"ל כולהו הני הוה בעי לרבויי בחד צד, ט) היינו. ל"ק, י) וכלל. ל"ק, כ) לצדין ועי' תוס' ריש בכל מערכין דף כח. ל"ק, ל) לרבות אברים. ל"ק.

◆

תורה אור השלם

1. וְהָיְתָה לּוֹ וּלְזַרְעוֹ אַחֲרָיו בְּרִית כְּהֻנַּת עוֹלָם תַּחַת אֲשֶׁר קִנֵּא לֵאלֹהָיו וַיְכַפֵּר עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: במדבר כה יג

2. וְכָל קָרְבַּן מִנְחָתְךָ בַּמֶּלַח תִּמְלָח וְלֹא תַשְׁבִּית מֶלַח בְּרִית אֱלֹהֶיךָ מֵעַל מִנְחָתֶךָ עַל כָּל קָרְבָּנְךָ תַּקְרִיב מֶלַח: ויקרא ב יג

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אף כל וכו' ודם הס"ד ואח"כ מ"ה מנחה שמתרת קומץ דמנחה: (ב) ד"ה אי מה מנחה וכו' דמתיר כמותה דלאחרים באים חובה לא אתא דליכא לפרושי הפשט בגמ' הכי אביא דם שמתיר וכו' הני בחד צד ודם בחד צד להכי אצטריך: (ג) ד"ה ת"ל קרבן וכל כל"ל ותיבת קומץ נמחק: (ד) ד"ה הדר אמר וכו' לכל אחרים שעצים באין לה חובה: (ה) ד"ה מדאצטריך וכו' מעטינהו קרא הס"ד ואח"כ מ"ה אתו בחד צד כיון דדמו:

◆

שיטה מקובצת

א] וכי תעלה על דעתך כו'. וא"ת ה"מ לכתחלה אבל דיעבד אי לא מלח כהן אלא זר כשר ואמר מורי דמשמע ליה דלא מלח כשר דמתניתין דאפילו לכתחלה וכן פי' לעיל גבי יציקות ובלילות. ונ"הא השתא דקאמר וכי תעלה כו' והא ק"ל דמקמיצ' ואילך מצות כהונה ומליחה עבודה דלאחר (עבודה) [עבודה קמיצה] היא שהרי לא היה מולח רק הקומץ לבד. תוס' מהר"פ: תוס' אחרות וכי תעלה על דעתך כו' פ"ה שהרי מליחת קומץ היתה בראשו של מזבח כו' וקשה דמאי פריך ליבא דודאי לכתחלה זר אסור להעלות על גבי המזבח אבל הכא דמלח זר [כי עבר] ועלה [illegible]

ברית אמורה במלח דברי ר' יהודה ר' שמעון אומר נאמר כאן ברית מלח עולם הוא ונאמר להלן [1]ברית כהונת עולם כשם שאי אפשר לקרבנות בלא כהונה כך [א]אי אפשר לקרבנות בלא מלח אמר רב יוסף רב כתנא דידן ס"ל דאמר לא מלח כשר אמר ליה אביי אי הכי לא יצק נמי לא יצק כלל אלא [א]לא יצק כהן אלא זר הכא נמי לא מלח כהן אלא זר אמר ליה [א] וכי תעלה על דעתך שזר קרב לגבי מזבח ואי בעית אימא כיון דכתיבא ביה ברית כמאן דתנא ביה קרא דמיא ולא תנא ביה קרא והכתיב [2]וכל קרבן מנחתך במלח תמלח ההוא מיבעי ליה לכדתניא אילו נאמר [ב] קרבן במלח שומע אני אפילו עצים ודם שנקראו קרבן [ג]ת"ל מנחה מה מנחה מיוחדת שאחרים באין [ג] חובה לה אף כל שאחרים באין [ד] חובה לה אי מה מנחה מיוחדת שמתרת אף כל שמתיר אביא דם שמתיר ת"ל מעל מנחתך ולא מעל דמך [ה] יכול תהא מנחה כולה טעונה מלח ת"ל קרבן קרבן טעון מלח ואין מנחה כולה טעונה מלח ואין לי [2]אלא קומץ (מנחה) מנין לרבות [ו]את הלבונה מרבה אני את הלבונה שכן באה עמה בכלי אחד מנין לרבות את הלבונה הבאה בפני עצמה ולבונה הבאה בבזיכין והקטרת [ו] מנחת כהנים ומנחת כהן משיח ומנחת נסכים אימורי חטאת ואימורי אשם ואימורי קדשי קדשים ואימורי קדשים קלים ואברי עולה ועולת העוף [ז] מנין תלמוד לומר [2]על כל קרבנך תקריב מלח אמר מר אין לי אלא קומץ (מנחה) מנין לרבות את הלבונה מרבה אני את הלבונה שכן באה עמה בכלי אחד והא אמרת מה מנחה מיוחדת שאחרים באין חובה לה הכי קאמר אימא קרבן כלל ומנחה פרט כלל ופרט אין בכלל אלא מה שבפרט מנחה אין מידי אחרינא לא [ח] הדר אמר על כל קרבנך חזר וכלל כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט מה הפרט מפורש שאחרים באין חובה לה אף כל שאחרים באין חובה לה אחרים דבאין חובה לה מאי ניהו עצים אף כל עצים אימא [ט] [י](אחרים דבאין חובה לה ניהו) לבונה [י] ואייתי דם דאיכא נסכים [יא] נסכים בהדי אימורין הוא דאתו מ"ט אכילה ושתיה אדרבה כפרה ושמחה אלא לבונה באה עמה בכלי אחד [י][נסכים אין באין בכלי אחד] אבל עצים כי היכי דמתכשרא בהו מנחה הכי מתכשרא בהו כולהו קרבנות ואימא [יב] מה הפרט מפורש שאחרים באין חובה לה ומתרת אף כל שאחרים באין חובה לה ומתרת ומאי ניהו לבונה הבאה בבזיכין דשריא לחם [יג] אבל מידי אחרינא לא מדאיצטריך מעל מנחתך ולא מעל דמך מכלל דהנך כולהו אתו בחד צד אמר מר מעל מנחתך ולא מעל דמך ואימא מעל מנחתך ולא מעל איבריך מסתברא אברים הוה ליה לרבויי שכן [יד] (אשב"נ טמ"א סימן) אחרים באין חובה לה כמותה אישים כמותה בחוץ כמותה נותר כמותה טומאה כמותה מעילה כמותה

אדרבה

ברית אמורה במלח. שלא תפסוק מקרבנות. בין לרבי יהודה בין לר' שמעון ליכא מידי אלא משמעות דורשין: **רב.** דאמר טו] דהמזירה אין לא המזירה לא כתנא דידן ס"ל דאמר לא מלח הקומץ כשר: **שור קרב לגבי מזבח.** דמליחת קומץ בראשו של מזבח היא כדאמר בשמעתא [כא.] בראשו של מזבח ששם מולחים את הקומץ: **עצים.** נקראו קרבן שנאמר והגורלות הפלנו על קרבן העצים (נחמיה י) ודם איקרי קרבן שהוא עיקר כל הזבח: **אחרים באין לה חובה.** שצריכה עצים להקטרה: **אף כל.** שצריכין עצים טעונין מלח יצאו עצים ודם (א): ס) קומץ דמנחה מתיר שיריים ודם מתיר אימורין למזבח ובשר לכהנים: טז] **אי מה מנחה מיוחדת שמתרת.** הכי פריך יז] או אימא כי היכי דמרבינן כל דדמי ליה בהאי צד שאחרים באין חובה יח] להן תרבי נמי דם דדמי לה לאידך גיסא בחד צד דמתיר כמותה ע) ואף כל למעוטי עצים הוא דאתא דלא דמי לה במידי ת"ל יט] במיעוטא אחרינא למעוטי צד דמתיר כמותה (ב) ולרבויי ו)דאחרים באין חובה להו אתא דליכא לפרושי (איפכא) אביא דם שמתיר ואוציא את אלו שאין מתירין דא"כ למה לי למימר מעל מנחתך נימא כ] (אי נמי) כדאמרינן לקמן מסתברא הני הוה ליה למילף שכן אשב"נ טמ"א סימן הלכך על כרחך ח)כולהו הוה בעי לרבויי הני בחד צד כא] להכי איצטריך מיעוט למעוטי חד מינייהו: **כולה.** גם השיריים: **ת"ל קרבן.** (ג) כב] ט)קומץ וכל קרבן מנחתך (ויקרא ב): **בפני עצמה.** כגון האומר הרי עלי לבונה דאמר בפ' הרי עלי עשרון (לקמן קו:) כג] לא יפחות מן הקומץ: **מנחת כהנים.** מנחת כד] נדבותיהם דכליל הוא: **כהן משיח.** חביתין: **קדשי קדשים.** זבחי שלמי צבור דהיינו כבשי עצרת דקדשי קדשים נינהו ואע"ג דשלמים הן דהא אין נאכלין אלא יום ולילה כדאמרינן באיזהו מקומן (זבחים דף נד:) זבחי שלמי צבור ואשמות כו': **והא אמרת** כה] **(ליה) מה מנחה מיוחדת שאחרים באין כו'.** ומהתם איירבייא לבונה וכולהו הנך דצריכין עצים ועל כל קרבנך תו למה לי: **הכי קאמר.** האי דפריך אין לי אלא קומץ הכי קא פריך אימא לא דרשי כדדרשת מה מנחה מיוחדת אלא בכלל ופרט דרשינן קרבן לשון כלל מנחתך פרט: **מנחה אין מידי אחרינא לא.** והיינו דפריך אין לי אלא קומץ מנין כולהו אחריני: **הדר אמר על כל קרבנך תקריב מלח.** דאי נמי דרשי כלל ופרט י) איתרבו כולהו דעל כל קרבנך חזר וכלל כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט ועל כרחך הדרינן למילתא קמייתא לכל (ד) שאחרים באין לה חובה ואיתרבו להו כל הני: **אף כל עצים.** אף כל הצריכים עצים טעונין מלח כו]: **ואייתי דם דאיכא נסכים.** יין ושמן באין לחובה לזבח: **אכילה.** אימורים: **ושתיה.** יין: **אדרבה.** לצורך דם אתו דהכי אורחא לאחר כפרת דם שכיפר על החטא בא היין המשמח אלהים ואנשים דמי שנתכפר מטאו שמח: **אלא.** להכי לא איתרבי דם אף על גב דנסכים באין לו חובה כז] לו חובה למנחה דלבונה באה עם המנחה בכלי אחד ונסכים אין באין עם הדם בכלי אחד: **מדאיצטריך מעל מנחתך.** למעוטי דם אלמא אי לא מעטיה קרא הוה אמינא דטעון מלח משום דדמי למנחה בחד צד דהנך כולהו לא מעטינהו קרא (ה) מחד צד אתו כח] כיון דדמו בחד צד לאחרים דאין לה חובה אמרינן דטעונין מלח: **אישים.** על האש נשרפת ולמעוטי דם שאינו נשרף: **בחוץ כמותה.** דכל מנחה והקטרת אברים כט] בעזרה אבל דם פעמים שעבודותיו בפנים על בין הבדים ועל הפרוכת: מנחה ואברים חייבין משום נותר ומשום טומאה אם ל] אכלן כטומאת הגוף ואפילו קומץ שהוא מתיר ואין בו משום פיגול יש בו משום נותר וטמאה לא] וילף לה (זבחים מו.) מאשר הם מקדישים (ויקרא כב). ומעילה. ובדם ליכא מידי כדמפרש במס' יומא בפ' הוציאו לו (דף ס.) תלתא קראי כתיבי בדם חד למעוטי מנותר וחד מטומאה וחד ממעילה:

אימא מה הפרט מפורש שאחרים באים חובה לה וגם מתרת. פירוש ונימא כללא קמא דוקא אי נמי אפילו למ"ד כללא בתרא דוקא בעינן שני לדדין כדמוכח בריש בכל מערכין (ערכין דף כח.) וצריך עיון בפרק שלשה מינין (נזיר דף לה:) ושמא יש מקומות לב] שנים ושלשה ס) מקומות לא חשיבי ליה להש"ס אלא כחד לד:

מדאיצטריך מעל מנחתך מכלל דהנך כולהו לג] מייתו בחד צד. פי' כמו דם דלית ליה אלא חד לד ובסמוך מונה לצדין הרבה בדם לא חשיבי ליה הנך לצדין והא דקתני בברייתא אביא דם דמשמע ליישנא דאי לא כתיב מעל מנחתך הייתי מרבה דם ואדרבה הייתי מצריך שני לדדין כדמשמע הכא התנא נקט האמת שכן היה ראוי לדרוש והש"ס טועה כאן להקשות דבעי שני לדדין והמתרץ מוכיח לו מתוך הפסוק דממה נפשך סגי בחד לד: **ואימא** מעל מנחתך ולא מעל אבריך. פי' באברים ליכא אלא חד לד שאחרים באים חובה ובדם חד לד שמתיר כמותה ומה ראית ל) לרבות אברים ולמעט דם אימא איפכא: **שכן** אחרים באין חובה לה כו'. כתוב בספרים סימן אשב"נ טמ"א ואין הש"ס מפרש אלף אתרומה ומפרש רבינו תם לד] אוכל כמותה שרגילות למלוח אוכלין ולפי שאין זה קולא וחומרא לא חש הש"ס לפרש:

אדרבה

עין משפט נר מצוה

יא א ב מיי' פ"ה מהל' איסורי מזבח הלכה יא:

יב ג מיי' שם הלכה יב ופי"ח מהל' פסוה"מ הלכה טו:

יג ד מיי' פט"ו מהל' מעה"ק הלכה יד [ופי"ד מהל' סנהדרין ומוספין הל"ו]:

◆

שיטה מקובצת (המשך)

התלמוד מכלל כו' י"ל מאותן שני צדדין שהביא התלמוד שאחרים באים חובה לה ומתיר אבל כל אותן שאנו מרבין מזה הצד נפסלים בשקיעת החמה כמו קומץ חוץ מן האיברים והכסוף פריך תיפוק לי מאיברים ומשני שפיר. גליון ואייתי דם דאיכא נסכים וא"ת א"כ מעל מנחתך למה לי וי"ל דפריך הכי ואימא לבונה ואייתי דם ונדרוש מעל מנחתך ולא מעל אבריך וא"ת אברים למה הוצרך קרא למעטינהו דמהיכי ס"ד לאתויינהו מאחר דמשני ליה השתא שאחרים באים חובה לה היינו לבונה וי"ל דשפיר אצטריך מעל מנחתך ולא מעל אבריך שלא תאמר לרבוי לבונה ונדון שאחרים באים חובה לה כגון עצים ולהביא אברים ואימא נמי שאחרים באים חובה לה לבונה ואייתי נמי דם להכי אצטריך מעל מנחתך ולא מעל אבריך למעוטי אברים ולא נביא רק דם דאיכא נסכים דומיא דקומץ דאיכא לבונה שבאה חובה לה וסברא הוא לומר כן דאי לאו מעל מנחתך להוציא אברים הייתי לומר מטעם דאחרים באין חובה לה דם דאיכא נסכים דומיא דקומץ דאיכא לבונה ואביא נמי איברים שאחרים באים חובה לה דהיינו עצים דאין לומר אימא לבונה ואייתי דם דוקא מסברא ולא אברים כי מסברא יש לנו לרבות איברים טפי מדם שכן אשב"נ טמ"א אלא ש"מ דה"פ ואימא לבונה ואייתי דם ולא איברים משום דכתי' מעל מנחתך ולא מעל אבריך וראיה לדבר דמסברא לא היה מקשה ואימא לבונה ואייתי דם דוקא ולא אברים מדלא קאמר אבל מידי אחרינא לא כדאמר בסמוך ואימא מה הפרט מפורש שאחרים באים חובה לה ומתרת כו' דקאמר אבל מידי אחרינא לא דהתם שייך שפיר למימר מסברא אבל מידי אחרינא לא שהרי לבונה הבאה בבזיכין דמיא לקומץ מכל הני דאשב"נ טמ"א אבל הכא לא שייך למימר מסברא ואימא לבונה ואייתי דם אבל מידי אחרינא לא דאדרבה איברים יש לנו לרבויי מסברא טפי מדם שכן אשב"נ טמ"א אלא ש"מ דה"פ אימא לבונה ואייתי דם אבל אברים לא [illegible]

[illegible]